

Á aðalfundi í Føroya Ídnaðarfelag

Føroyar eru ikki longur bert fiskur

Annar ídnaður mennist í hvørjum

At fiskivinnan er týðningarmesta vinnan í okkara samfelag er øllum greitt. Hinvegin verður tað tíverri ov lítið givið gætur, at hin parturin av tí framleiðandi vinnulivinum — tvs. tær ídnaðar-, handverkara- og tænaðstufyrirtekur, ið einki hava við »fisk« at gera, í veruleikanum standa fyrri einum líka stórum parti av okkara bruttotjóðarúrtøku.

Hetta varð m.a. upplýst í ársfrágreiðingini til aðalfundin hjá Føroya Ídnaðarfelag í farnu viku.

Føroya Ídnaðarfelag hevði árliga aðalfundin seinasta friggjakvöld. Guttormur Djurhuus, sum hevur sitið sum formaður í nógv ár, ynskti ikki at sleppa frá. Í nevndina varð nývaldur Olaf Olsen, stjóri á trolvirkinum Vónini í Fuglafirði. Hinir nevndarlimirnir eru Bjarni Joensen, Schönning Eysturoy, Olle í Lágabø og Einar Waag. Varalimir eru Kjartan Nielsen og Oddvald Sømark.

Figging av ídnaðarstovunu

Í formansfrágreiðingini kom Guttormur Djurhuus m.a. inn á spurningin um figging av ídnaðarstovuni. Hann segði, at hóast landsstýrið longu fyrri 3 árum síðani boðaði frá, at stuðulsskipanin til Ídnaðarstovuna skuldi endurskoðast, og hóast ein tilkur »endurskoðanararbeiðsbólkur« varð settur av landsstýrinum/figgjarnevndini fyrri 2 árum síðani, er áframt einki ítøkiligt hent í málinum.

Hann visti eisini til ídnaðaráliðið, har m.a. verður skotið upp at seta á stovn eina Menningarstovu. — her mugu vit so ásanna, at hetta uppskotið er minni gott umtøkt millum okkara politikarar — ið hvussu so er millum teir, ið ráða fyrri borgum í dag.

Annars hevur felagið/stovnan arbeiðt miðvist

fram ímóti eini skipan av stovuni, sum ber í sær, at Ídnaðarstovan í síni heild verður figgjað yvir lóg-ásetta »promillugjaldið«.

Skotið er eisini upp at nevnd stovunnar skal telja 7 limir. Teir 5 limirnir verða teir somu sum nevndarlimir Ídnaðarfelagsins, meðan 2 limir verða valdir av og millum tinglimirnir.

Ídnaðarráðgevin, Tórmodur Dahl, segði annars í síni frágreiðing, at reelt er upphæddin til Ídnaðarstovuna minkað seinastu árin. Hann visti tí á, at Ídnaðarstovan tí verður noyðd at leita aðrar vegir eitt nú við at taka pening fyrri ráðgevarahjálpi, serliga tá tað snýr seg um stórra verkætlanir.

Avgjöld burturvið

Annars segði Guttormur Djurhuus, at felagið/stovan í 1982 lögdu fram uppskot um broyting av gjaldandi skipan um avgjöld á rávoru v.m. til tað framleiðandi vinnulivið. Í tí álitinum verður sagt, at tað er í tøkum tíma, at ídnaðarframleiðslurnar verða flokkaðar eftir ávisum hugsjónum um, hvat ið gagnar okkara samfelag sum heild mest.

Tað einasta, sum hent er innan okið, er at 7% eykagjaldið á rávoru til ídnað er minkað niður í 5%. Men áframt er tað so, at stórir partur av okkara útflutningsidnaði má gjal-

da innflutningsgjald á tí rávoru, sum fer av aftur landinum og áframt hevur tað ikki eydnast okkum at fáa okkara myndugleikar at skilja, at sama avgjaldsskipan má vera gjaldandi fyrri eitt alibrúk, har kræklingatrossarnir hanga úr einum tugi, sum í einum brúki, har trossarnir hanga úr einum jarnskinnara o.s.fr.

Viðari segði formaðurin, at landsstýrið hevur boðað frá, at gjaldandi toll og gjaldsskipan skal endurskoðast í síni heild. Felagið hevur heitt á landsstýrið um at fáa ein lim í tann arbeiðsbólkin, sum skal viðgera skipanina, men áheitanin varð ikki gingin á móti. Felagið fær tó álitid til ummælis, áðrenn tað verður lagt fyrri tingið.

Guttormur Djurhuus nevndi eisini uppskotið til nýggja matvørlóg, sum felagið hevur havt til viðgerðar. — Eingin av okkara víðmerkingum vóru so mikið sum nevndar í tí endaliga uppskotinum, ið varð lagt fyrri tingið.

Síðani greiddi formaðurin frá teimum ymsu vinnuokjunum. Um havbúnaðin segði hann m.a.:

Havbúnaður

A hesum oki eru möguleikarnir fyrri lonandi vinnu bæði yvirhøvur goðir og fjølbroyttir. Stórstu trupulleikar verða her helst at standast av at finna fram á hvørji slog av fiski og skeljatiski, vit skulu ala — just tí möguleikarnir eru so nøgdir.

At byrja á okjum har t.d. grannatjóðir okkara hava vunnid sær royndir gjøgnum nøgv ár er í flestu forum bert rætt, um vit hava avisar tyrimunir á okinum — sum t.d. við kræklingagaling.

Aling av m.a. scallops (eitt slag av jakupskel), ostru, hummara, toski,

tingu, kalva og alli eru harafturimóti okir í stórarí menning, og har vit enn hava möguleikar at innheinta undandragið. Tær fyrstu liðugtaldu ostrurnar í Føroyum fóru í kongaligan buk hin 14. mai 1984 kl. 13.31.

Ímnan laksaaing er »havybit« ein alihattur, ið hevur havt stóra framgongd tey seinastu árin, kanska serstakliga í USSR, Japan og Canada. Sami alihattur verður í dag eisini við goðum úrsliti nýttur til hummara, og somuleiðis til m.a. tosk (Noreg) og rækjur til (Japan). Um úrslitini fyrri hesi bæði seinast nevndu fiskaslógini, er tað tó ov tidliga at siga nakað við vissu enn. — Men eisini vit eiga at fremja royndir á hesum oki — líka nøgv fyrri at vaksa um og stabilisera toskastovnin, sum t.d. fyrri at vaksa um laksastovnin.

Ahugin fyrri at byrja aling er mest sum vaksin út um alt mark. Ut við 150 umsóknir um loyvisbræv eru innkomnar, og sigur tað seg sjálvt, at bert minni parturin av hesum kunnu verða gingin á móti í fyrsta umfari — um ikki annað m.a. tí smoltframleiðslan er ov litil. Higartil eru givin 44 loyvir til laksa- og skeljatiskaaling.

Av týðningi er tað at vit nú eru um at verða sjálvbjargnir við alifóður. Tað er Havsbúnaðurin sum er farið undir at framleiða turrfóður í fiskamjøl.

Í lotuni arbeiðir Ídnaðarstovan við at figgja ferðina fyrri 2 ungur menn til Japan at nema kunneleika um aling m.a. scallops, ostru og möguleiga eisini avisum taraslogum. Hetta projekt er eitt beinleiðis úrslit av tí kanningarferð til Japan, ið varð framd í sept. okt. 1983.

Meira enn 6-falda skiftis-

Guttormur Djurhuus hevur nú lagt frá sær sum formaður í Føroya Ídnaðarfelag. Her er hann á Føroya Vikuni í Norðurlandahúsinum

Fiskiðnaðurin

Líkt er til at tað neyvan verða bygd fleiri »vanliga« flakavirkir í Føroyum í næstum av tí einfaldu orsök, at vit valla kunnu troyta botnfiskastovnar meira enn vit gera. Veidda á djúpum vatni kann tó koma at broyta hesa heldur dopru støðu radikalt. Nøgv bendir just í dag á, at möguleikarnir her eru stórir enn vit hava torað at droymt um (her verður serstakliga hugsa um stovnar langasporl, blalangu, hávur, gullaksur, kongafiskur og kanska ikki minst krill).

Sum frá líður koma vit helst at fáa fleiri svartkjaftavirkir, men trupulleikarnir har eru nøgdir at loysa. Eina týðningarmest er øðrumegin dygdin á tí svartkjafti, ið skipini landa til virkini og hinumegin úrtøkan á sjálvum virkinum.

Er nog mikið til av svartkjafti hevur farsfilet-úrtøkan — t.v.s. um ein fær 20 ella 30% fars úr fiskinum — umboð á verksmiðjutrolarunum — minni at siga.

Dygdin er hin besta — ja, so goð, at fars frá verksmiðjutrolarunum atti at verði selt undir einum heilt øðrum heiti enn fars frá virkjum á landi.

Fyrri virkini, ið mugu gjalda fyrri hvørt einasta kilo av fiski, er úrtøkan harafturimóti altavgerandi. Hvussu stóran týðning hetta hevur skilja vit kanska betur, ta upplýst verður, at vit við at vaksa um úrtøkuna við t.d. 8% (úr 33% til 41%) Meira enn 6-falda skiftis-

avlopið.

Øllum er helst púra greitt, at okkara samfelag ikki hevur ráð til at goðska svartkjafti í stórum nøgdum, um vit skulu halda áfram at veita tann stundning (tilsamans uml. kr. 1,15 pr. kg), ið í dag verður veittur til hesa vøru til virkini á landi. Tí mugu vit eisini leggja nøgv stórrí dent á at rationalisera framleiðsluna, — t.v.s. fyrst og fremst at finna fram á linjur, ið hækka úrtøkuna — enn higartil hevur verið gjørt. Hin vegin er tað av líka stórum týðningi at finna fram á nýggjar framleiðslur úr svartkjafti (og øðrum fiskaslógum), ið marknaðurin vil keypa til ein rentablan pris. At fróðast yvir er tað at figging nú er fingin til vega bæði fyrri eina surimverksmiðju umboð á Reynsa-tindi og fyrri l. byggistig av virkinum P/f Blue North. Kollafjórður, ið skal framleiða m.a. tað nøgv eftirspurdu vøruna »crab-stick« úr surimi.

Næsta stig á hesum oki verður helst nýggjar surimverksmiðjur bæði á landi og sjøgyvi og virkir á landi, ið víðarigoðska hesa dygdarvøru.

Bygdamenning

Menning av landsbúnaðinum so vit verða sum mest sjálvbjargnir við teimum landbúnaðarvørum, ið vit hava möguleikar at framleiða sjálvir er (saman við goðum vegum og ferðasambandi) óiva besti heilivagur fyrri tær smærru bygdirnar oyggjar — og fyrri samfelagið